

FRANCESCA SERRA

Hun løj for vingernes skyld

På dansk ved Victoria Westzynthus

*Oversat efter: Francesca Serras, Elle a menti
pour les ailes
© ÉDITIONS ANNE CARRIÈRE, 2020*

texte | tekst

September 2015

Efter at have levet i femten år indså Garance endelig, at det ikke nyttede noget at diskutere med hendes mor. Et menneske, som er udstyret med nok viljestyrke til uophørlig at kontrollere de hundredvis af muskler, der skal i spil for at holde den perfekte positur, vil aldrig give sig. Ligegyldigt hvad det drejer sig om. At udbryde: ”Du kan ikke have det tøj på på første skoledag efter sommerferien!” er én ting, men at understrege sine ord ved at knejse majestætisk med nakken, sætte albuerne i siden, hæve højre fod på tåspidsen, holde hånden halvt knyttet og pegefingeren strakt og forvente – mens ordren stadig cirkulerer, gennem hvilken sene, hvilken bindevævshinde? – at blive adlydt med det samme, dét gør altid indtryk, også selvom Garance efterhånden er vant til det. Og det er ikke nok for hendes mor at stå så rank selv, nej ... Ana stræber efter at trække kvindeskønnen opad – hvis hendes unge elever har en slæbende gang, et bøjet hoved, ludende skuldre, dinglede arme eller bare et sænket blik, vil deres ego for altid bevare sporet efter en bidende bemærkning. Ana foragter pøblen, der underkaster sig tyngdekraften. De piger, der har gået på hendes danseskole, kan genkende hinanden på kropsholdningen. Danseskolen er en enklave midt i byen – en mikrostat, der styres af en gammeldags

etikette, som man respekterer, fra det øjeblik man træder ind ad døren, men glemmer igen, når man går, og som kun Garance ser sig forpligtet til altid at overholde, uanset hvor hun befinder sig.

'Primaballerina' er et lokale på cirka halvfjerds kvadratmeter, og Ana er hele tiden nødt til at udvide lektionsplanen for at imødekomme efterspørgslen. Og eftersom hun selv afholder al undervisning, forbliver valget begrænset til ballet, moderne jazz og stepdans. Selvom udbuddet er mere varieret hos konkurrenterne – på danseskolen Megara kan man også gå til breakdance, moderne dans, afrikansk dans, capoeira og en hel masse andre discipliner, der er oplyst på deres Facebook-side (som Garance indimellem besøger) (ikke særlig ofte) (hun sletter browserhistorikken bagefter) – har 'Primaballerina' et urokkeligt godt omdømme.

"Hvorfor tager du ikke den kjole på, som vi købte sammen?"

"Jeg har altså ikke tid til at skifte tøj nu ..."

Det irriterer altid Garance, når folk siger, at Ana er en tidligere stjernedanser fra Pariseroperaen. Hendes mor har aldrig været en stjerne, men mange mennesker tror, at det er en fællesbetegnelse, der kan hæftes på alle danserinder fra operaen. De forveksler det med ordet 'rotte' (der heller ikke bruges om danserne, men om balleteleverne) (nå, men nok om det). Ana tog sin danseuddannelse i Warszawa, før hun gik til optagelsesprøven, der var åben for udlændinge. Hun blev optaget i Pariseroperaens balletkorps som attenårig og blev der,

indtil hun var niogtyve, uden nogensinde at blive tilbudt en solistrolle, og man opfatter hendes – måske uønskede – graviditet som grunden til, at hun valgte at åbne en danseskole i provinsen. Garance ved ikke andet om sin mors ungdom, end at hun voksede op på en ø i Polen, et eller andet sted i den sydlige Østersø, i badebyen Miedzyzdroje, som Garance er ude af stand til at stave til eller bare udtale korrekt. Hun forsøger aldrig at få mere at vide, for det forekommer altid børn, at deres forældres liv først startede den dag, de blev født.

”Jeg tager kjolen på i morgen. Det gør ingen forskel.”

”Første skoledag er i dag! Vi købte den til lige netop i dag!”

De eneste spor, der måske kan give et fingerpeg om, hvem Ana var førhen, ligger inden i et fotoalbum. Alle de andre mødre i byen er på Instagram eller i det mindste Facebook, men hendes mor optræder ingen steder i digital form. Ikke engang på danseskolens hjemmeside. Garance ville foretrække at scrolle gennem familiefotos på en skærm. Papirbilleder er uhyggelige – hun får indtryk af, at hendes mor langsomt bliver udvasket. Og at hun er flere århundreder gammel ... Hvilket på en måde også er tilfældet, eftersom størstedelen af billederne blev taget i 1990'erne i Pariseroperaen. Ana poserer i balletkostume – hun er tyve år og ser vidunderlig ud. Der er også to billeder af hende som ganske lille pige i Polen – hun var et splejset barn, der knap nok satte aftryk på filmrullen. Med tiden er blækket falmet så meget under den glittede overflade, at Garance af og til må

løfte det gennemsigtige pergamentpapir for at granske et billede nærmere, ryste det lidt og så betragte det igen, og så får hun en følelse af, at hendes mor aldrig rigtig har eksisteret. Men mennesker ser også kun fuldkommen virkelige ud i JPEG-format.

”Du ligner en sæk kartofler i den sweatshirt.”

Nej, hun ser tværtimod fantastisk ud – der står *Space Cowboy* med blålige bogstaver på ryggen.

”Og jeg kan ikke holde ud at se på de jeans længere! Du går altid i det samme tøj ...”

”Okay, jeg tager dem af,” bluffer Garance og tager kun hættetrøjen af.

Indenunder har hun en hvid T-shirt på.

”Det ville se pænt ud med din lille cardigan udover ...”

”Mor! Jeg kommer for sent!”

”Det tager to minutter.”

”Jeg ved ikke engang, hvor den er – jeg tror, den er til vask – og Souad står og venter på mig dernede.”

”Så børst i det mindste dit hår.”

Garance sukker højlydt, mens hun går ud på badeværelset for at finde en hårbørste. Hun er lige nået derud, da hun hører sin telefon ringe. Hun løber tilbage, men for sent: ”Ja, Souad, hun kommer med det samme ...” Hun hader, når Ana besvarer hendes opkald – det *har* hun sagt til hende – men når noget ringer, svarer hendes mor. Det er en ren refleks. Garance friserer sig rasende foran spejlet, samler håret, snor det rundt og

sætter det op med en hårklemme i plastik. Anas spejlbillede dukker op bag hendes ryg.

”Hvorfor laver du ikke en fletning?”

”Hvor er min mobil?”

”Hårklemmer er til at sætte håret op med, når man er i bad.”

”Jamen, jeg har altså ikke tid!”

”Så gør, som du vil ... Hvis du gerne vil ligne en rengøringskone ...”

”Hvad sagde Souad?”

”... Det klæder dig så godt med en sildebensfletning i siden ...”

”Okay, så ræk mig en elastik.”

”Hun sagde, at hun ville vente på dig nedenfor.”

Ilarènes befolkning tog meget hurtigt Ana Sollogoub til sig – mødrene er taknemmelige over, at hun får deres dvaske unger til at rette ryggen. Nogle af pigerne har udviklet sig markant, efter at de er startet på 'Primaballerina' – folk mener, at deres danselærerinde ville kunne gøre selv hvirvelløse dyr yndefulde. Men jalousi er en endnu vigtigere integrationsfaktor end merit-ter, og kvinderne her i byen misunder især Anas aristokratiske skønhed, særligt fordi hun ikke gør brug af den – hun ankom som single og er forblevet det. Ingen onde tunger kan afsløre navnet på en elsker (men der går rygter om, at der måske er tale om elskerinder, hvilket ville forklare hendes diskretion). For

Anas vedkommende har hun taget byen så inderligt til sig, at hun nu er en inkarnation af dens mentalitet. Det er et sted, der passer godt til hende. Hun ville have været ude af stand til at forklare den fornemmelse, som hun havde for femten år siden, men grunden til, at hun valgte at slå sig ned i denne region i det sydøstlige Frankrig, var, at hun havde bemærket den tavse magt, som kvinderne i byen udøvede. Inden for den reaktionære fordeling af rollerne overlod de det til mændene at bygge og lede, mens de tildelte sig selv retten til at dømme. Alle moralske anliggender hører under deres herredømme. De dikterer, hvilke ord der bliver spredt fra husene til gaderne, butikkerne og caféerne ... Alt i byen er formet efter deres hoved og med deres tilladelse. Kvinderne bestemmer, *hvad man gør*, og *hvad man ikke gør*, og styrer de billeder, som indbyggerne har brug for for at definere sig selv ved at sammenligne sig med hinanden. Det er kvinderne, der afgør, hvordan hver eneste lille ting skal se ud, og hvilken funktion den skal have i repræsentationens rum.

Ilarène har gjort skønhed til byens varemærke. Den fordom, at skønhed ikke er noget, man kan gøre sig fortjent til, fordi den er tilfældig, bliver afvist af byens indbyggere, der opfatter skønhed som en absolut værdi og som frugten af en ekstraordinær vedholdenhed, som ingen kunne finde på at udvise inden for noget andet område. Om visse lande siges det, at kvinderne er smukke – at deres harmoniske træk bliver overført via den

genetiske arv, og at de lever i et særlig gunstigt klima og har gode madvaner ... Ligeledes kan det siges om en bestemt by, at dens kvinder er smukke, og selvom utallige faktorer spiller ind på nedarvningen af denne skønhed, kan den kollektive vilje ikke undervurdes. På tre generationer er kvinderne i Ilarène gået fra ugentlig bibellæsning til at fordybe sig i dameblade, og de sørger for at spise den rigtige kost, dyrke sport, dyrke moderat solbadning for at give huden lidt glød, smøre sig ind i creme, olie og andre hudplejeprodukter, pleje håret, få det klippet i en frisure, der skjuler en for høj pande eller en for kort hals, sminke sig, klæde sig pænt på og stilsikkert udvælge de rigtige accessories. De er mindre optaget af at dyrke deres eget udseende end af gruppeæstetikken. Man ser hæslige, trettenårige piger med tunge frisurer, der skygger for ansigtet, æblekinder, tandbøjle, en uformelig krop og smagløst tøj – piger, der under bysamfundets indflydelse på ganske få måneder forandrer sig til sylfider med glat, etageklippet hår og en dygtigt lagt makeup, der gør ansigtet slankere og øjnene større, bevæbnet med et selvsikkert smil med snorlige tænder, på høje hæle, drevet ind i arenaen af deres knap synlige bryster. Disse novicer tiltrækker sig betagede blikke fra dem, der allerede er trætte af forrige års yndlinger, vækker jalousi og får andre piger til at ville smukkesere sig mere eller ændre stil. Visse uskønne skikkelser, der gerne vil integreres i fællesskabet, ender med at inkarnere nye former for skønhed – piger, der er for tynde, fremhæver deres spinkelhed med løstsiddende tanktoppe og

stramme bukser, mens for store næser selvsikkert sættes i sky med en stolthed over at skille sig ud fra mængden af dukkeansigter, og for brede hofter understreges med stramt tøj og en naturligt vuggende gang. Således bliver størstedelen af de grimme piger også smukke, fordi behovet for at blive inkluderet i fællesskabet er livsnødvendigt. De helt igennem hæslige piger bliver udstødt af samfundet. Det er dem, der ikke anstrenger sig, har dårlig smag – eller ingen penge – og nægter at ty til plastikkirurgi som en sidste udvej. Om helt små piger siger man enten, at de er smukke, eller også siger man ingenting. Der findes ikke andre adjektiver til at beskrive dem – kvaliteter såsom at være selvhjulpen, kvik, selvstændig, vedholdende eller have en positiv indstilling bliver ikke engang bemærket. Hvad angår de kvinder, der er blevet for gamle til at være smukke, gør de sig stadig, nådesløst og konstant, til dommere over andres skønhed.

Ana er ikke bange for konkurrencen på sin datters vegne. Sandt at sige er Ilarène det ideelle sted for Garance at bo, for hendes udseende, der i øvrigt ville have vakt beundring hvor som helst, antager i denne by en overjordisk dimension. Alle indbyggerne er enige om, at Garance Sollogoub er en sjælden skønhed. Man kan ikke lovprise andre teenagepiger, uden at sammenligningen med hende straks relativiserer deres kvaliteter. Ana Sollogoub føler stolthed over det – og er fristet til hver eneste dag at nærstudere Garances ansigt endnu en gang. Hun sammenligner det

med sit eget, leder efter sine egne træk og fortaber sig i lighedernes forskelle og de afvigende linjer. Hun følger ansigtstrækkene tilbage i tiden – genfinder strukturerne i sine forældres og forfædres ansigter, sin landsbys typologi og bjergenes højde. Det virker endda usandsynligt, at kun én far har avlet hende, fordi hendes ansigtstræk synes at være sammensat og påvirket af så mange forskellige komponenter, af fjerne idiosynkrasier, af tilfældige mænd, som en hel anerække af kvinder er stødt på gennem århundrederne. Fra sin mormor har Garance arvet en yndefuld hals, og fra sin mor de stramme, kæmpestore øjenlåg, de mandelformede øjne, der trækker ansigtet opad mod tindingerne, og de usandsynlig tætte øjenvipper. Fra en ukendt far har hun arvet et par fyldige læber, der er særlig smukke, når hun ikke smiler. Hendes sarte hår, der er så tyndt, at det bliver uglet, så snart hun er færdig med at frisere sig, må hun have arvet fra en kvindelig slægtning på sin fars side, for Anas hår er tykt og kraftigt, og det samme gælder alle andre kvinder i hendes familie. Det er derfor, hendes mor er så stædig med hensyn til frisuren – Garance ligner en sjuskedorte, når hun har løst hår. Den høje pande, den krumme næse, det russiske, nostalgiske blik og de kraftige øjenbryn har hun fra sin morfar. Og som følge af en kærkommen genetisk misdannelse af uvis oprindelse – men er det egentlig nødvendigt at granske yderligere i dens ophav? – er hun vokset op med et lidt fremstående kæbeparti. Ana læser Garances ansigt. Hun kender det udenad, og det undviger hende, udvikler sig hver eneste dag,

glider væk fra hende og påtvinger hende forvandlingens ujævne rytme. I hukommelsen lader hun alle sin datters ansigter overlæppe hinanden – de mangfoldige ansigtsudtryk hos spædbarnet, der ændrer sig fra det ene øjeblik til det næste, barnets første mimiske udtryk, teenagerens udtryksfulde lidenskab og, under overfladen, kvindeskikkelsen, der snart vil begynde at ældes, for hukommelse er bare evnen til at forestille sig noget – den bevarer fortidens linjer for at forme fremtidens, og når øvelsen bliver for abstrakt for Ana, kan hun bare se sig i spejlet for at få vished.

Garance har så mange gange fået at vide, at hun ligner sin mor, at hun efterhånden har anerkendt det. De har de samme øjne i samme visne, nøddebrune, næsten gule farve – det ligner nærmest, at farven er falmet i solen. Ana siger: ”Du har mine øjne”, som om hendes datter havde taget dem fra hende, og det var nødvendigt at notere gælden for at være sikker på, at den blev tilbagebetalt en dag. Garance har også et lillebitte ar ved næsefløjens fordybning – et ar, der bliver synligt, når hun taber sig for meget, eller når hun er træt. Det var en kat, der rev hende, da hun var baby. Hun kan ikke huske det, men Ana har fortalt hende det. Hun ser kun brudstykker af sig selv i spejlet, som hun står og fletter sit hår foran. Fragmenterne tilhører andre, og for at undgå, at de kolliderer med hinanden, betragter hun dem enkeltvis – næsen, munden, øjnene, kindbenene, arret ... Den sande Garance er usynlig i spejlet. Hun sætter en elastik

om spidsen af fletningen og suger kinderne ind, så hun får et fornærmet udtryk ligesom sin bedste veninde. Hun elsker, når Souad gør sådan, og derfor gør hun det også, hver gang hun kommer i tanke om det (af og til går der flere dage, hvor hun ikke tænker på det) (som om grimassen forsøgte at komme tilbage til sin sande ejer) (og så sker det igen).

”Vent lige, lad mig se ...”

”Hvad? Er der noget galt?”

Ana har grebet fat i sin datters hage. Garance har lyst til at gøre sig fri, men tør ikke, og hun ser med rædsel – som var hun to år gammel og havde fået mad i hele hovedet! – hvordan hendes mor slikker på tommelfingeren for at fjerne en klat læbestift, der rager udenfor.

”Kunne du ikke finde andre farver end den?”

”Jeg kan godt lide den.”

”Den klæder dig overhovedet ikke, den lilla dér. Med alle de læbestifter, du har!”

De andre mødre i byen er ikke anderledes end Ana Sollogoub, uanset hvor subtilt de griber det an. De udfører de samme bevægelser og udtaler de samme århundredgamle fraser. Under hvert eneste tag, hvor der bor en teenagepige, udføres de samme ritualer: smukkesere pigen, før hun bliver sluppet løs i labyrinten af smalle gyder og sladder. Alle mødrene deler nemlig denne tvetydige hensigt, som deres egne mødre har formet, og som de videregiver til deres døtre – en hensigt, der kan koges

ned til et stiltiende budskab: ”Du ender som en luder, min pige.”

[...]